

O FUNKCIJAMA KNJIŽEVNOSTI: UMJETNIČKO I PEDAGOŠKO U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOJ (PRI)POVIJESTI

Tihomir Brajović, *Pedagoška fikcija: Bildungs-naracija i srodni modusi u novijoj hrvatskoj književnosti*. Zagreb: Meandarmedia. 2020. 489 str.

U zbirci tekstova ispisanih iz imagološke perspektive i prikupljenih i objavljenih pred više od deset godina (2009) u tematskom zborniku pod naslovom *Kako vidimo strane zemlje. Uvod u imagologiju* (urednici Davor Dukić, Zrinka Blažević i dr.) autori uvodnika postavljaju očitu, ali često prešućivanu, predmnijevanu ili možda zanemarivanu hipotezu: u humanistici, baš kao i u njezinu realiziranom “odrazu”, opetovano ostvarivanom (ponavljanom) kroz pojedinačne činove poetike svakodnevice, pogled izvana (iz neke diskurzivno drugačije zasićene, pa često i opterećene perspektive) može unijeti (ili uvjetovati) značajne i konstruktivne promjene u razumijevanje modaliteta i pragmatiku promišljanja vlastite paradigmatike zadanosti. Tako je problematiziranje mnogih važnih pitanja vezanih uz slavističke i kroatističke teme često bilo vrlo plodotvorno izvedeno (i razrješavano) kroz fokalnu poziciju germanskih ili anglosaksonskih slavista, povjesničara i kulturologa. To načelo (vizura) “pogleda izvana” prihvaćano je u praksi čitanja uglavnom kroz tekstove (i u tekstovima) popularno-povijesne

provenijencije, ponajprije kao otvaranje prema mogućnostima da “sami sebe” vidimo/promatramo drugačije te da takav “izlazak” iz zatvorenosti vlastitom jezičnom privremenošću zapravo u pitanjima struke (njezine poetike, ali i politike) doprinese struci i njezinim tumačima. Riječ je, s jedne strane, o boljoj orijentaciji u posthumanističkom okruženju, a s druge o procesuiranju “sivih pjega” prikrivenih mimikrijskih taktika koje su nevidljive unutar vlastitih uokvirenih zadanosti. Vidjevši se iz (relativno) objektivizirane, izvanjske pozicije (neki zamišljeni/zadani MI), počinjemo ponovo promišljati neka od osnovnih pitanja koja zadaju kritičkog (intelektualnog) subjekta, određuju modalitete zadanog mu prostora ostvarivanja odgojno-pedagoških okvira (Peter Sloterdijk bi rekao “dresure”) i, u krajnjoj liniji, procesom “izgradnje” pojedinca i njegova prostora djelovanja uvjetuju kako će se u tom prostoru istovremenog opisivanja i propisivanja (etičke i političke zadanosti) odrediti i sama umjetnost. Naravno, tu je riječ o efektu koji opis povratno ima na oblikovanje samih tih diskurzivnih zadanosti, a o čemu je malo pisano u tradicionalno usmjerenim književnim (pri)povijestima.

Upravo su to neke od središnjih tema kojima se, iza filološke eksplikacije, bavi Tihomir Brajović u knjizi koju ovdje prikazujemo. U tom smislu često je vidljivo kako se kroz njegovu monografiju o hrvatskoj prozi devetnaestog i dvadesetog stoljeća traga za mogućom “protežnom niti” koja će suvremenu znanstveno-birokratsku praksu “stavljajući u ladice” p(r)okazati kao ograničenu i neživu, redundantnu, istovremeno ukazujući na drugačije mogućnosti čitanja, ali i razumijevanja. Ovdje je riječ o ukazivanju na tradiciju ispisivanja zamišljene intelektualne širine unutar koje dolazi do ostvarivanja, odnosno (re)pozicioni-

ranja jezične privremenosti u prostoru i vremenskom slijedu gdje/kada se "iz temelja" mijenja funkcija intelektualca. To se, naravno, događa i u tekstu i u svijetu prema kojem se ovaj (ne) odnosi. Taj "glavni lik" intelektualca više se ne promatra kao historicistički upisani sudionik u povijesnom projektu "razvoja čovječanstva" (pa onda i nacionalne književnosti), već u praksi predstavlja samo (još jedan) kotačić u funkcionalnom sistemu suvremene hegemonije. Tradicija humanističkog promišljanja i zapisivanja "etapa razvoja" (ili promjena) nema više onakvo značenje kakvo joj je dodijelila prosvjetiteljska epistema. Upravo promišljanje i otvaranje tih ključnih pitanja vezanih uz (preostala) sidrišta humanističke paradigme danas predstavljaju rijetka uporišta. Ona na okupu drže tradiciju onog što se općenito od vremena prosvjetiteljstva smatra(lo) pedagoškom ulogom dijakronijskog procesa upisivanja umjetničkog prosedeja u (pri)povijest nacije. Označujući takav pristup zapisanoj (fikcijskoj) povijesti kao pedagoški, otvaramo niz problema, od kojih ovdje ponajprije treba spomenuti razdvajanje tipologije promatranja književnosti na onu koja se bavi nagovorom ostvarivanim u sprezi s prevladavajućom ili njoj suprotstavljenom ideologijom i onu koja uvažava mogućnost postojanja (p)opisa mogućih (istina) prikazanih svjetova.

Vodeći se za tako (između redaka, suptilno i nenametljivo) ponuđenom hipotezom, pristupio sam novoj knjizi Tihomira Brajovića s velikim zanimanjem. Riječ je o monografiji koja se bavi hrvatskom "pedagoškom fikcijom" u relativno dugom razdoblju, odnosno kroz čitavu "noviju" praksu ispisivanja hrvatske književnosti: od prvog autorskog romana romantičarske provenijencije pa sve do suvremenog postmodernog pisma. Upravo po tome ova knjiga ne sa-

mo da je originalna nego isto tako otvara mogućnost učestale interferencije, prepletanja kako ideološkog i pedagoškog tako i formalno-razvojnog i političkog, u oba slučaja postavljenog u dijakronijsko okružje i pripadajuće sinkrone diskurzivne interferencije. Govorimo dakle o zanimljivom i originalnom obliku dekonstrukcijskog pristupa; takvom koji pronalazi provodnu (modernističku) nit i uporište u tradiciji i opisu svojevrsnog nastavka metodološkog kontinuiteta, ali je istovremeno svjestan posthumanističkog paradigmatškog "preokreta" i implikacije što ih takva diskurzivna situacija donosi i struci i književnosti kao mediju. A onda, naravno, to otvara pitanje kako te interferencije utječu na mogućnosti njezina tumačenja, ali isto tako i manipulacije njome u svrhu svake zamislive diskurzivne privremenosti. U konačnici, riječ je o pitanju modaliteta uskladištavanja znanja i iskustva, upravo onako kako se tradicionalno promatrala funkcija književnog arhiva. A onda to nije samo kulturološko, već i bitno politički intonirano/uvjetovano pitanje.

Evo najprije nekoliko uvodnih riječi o autoru. Tihomira Brajovića prije svega znam(o) kao vrsnog poznavatelja i tumača proze Ive Andrića te umješnog teoretičara i interpretatora hrvatske i srpske lirike devetnaestog i dvadesetog stoljeća. U svojim knjigama o Andriću (najizraženije u monografiji *Fikcija i moć*, Beograd 2011; zatim u monografiji *Groznica i podvig*, Beograd 2015. te u nešto starijoj knjizi *Zaborav i ponavljanje*, Beograd 2009) Brajović je osigurao (zadao?) okvir i dao ton novijim post-strukturalističkim i dekonstrukcijskim čitanjima Andrićevih romana, prije svega *Proklete avlije* i *Emerpaše Latasa*. Osim o Andriću pisao je dosta o lirici, a ova najnovija knjiga, pod naslovom *Pedagoška fikcija. Bildungs-naracija i srodni modusi*

u *novijoj hrvatskoj književnosti* objavljena je 2020. godine u Zagrebu u izdanju Meandarmedije. Urednik je knjige Branko Čegec. Brajović je redoviti profesor na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, a ovo je njegova prva knjiga objavljena u Hrvatskoj.

Već u uvodnom poglavlju, koje uokviruje građu i zadaje impostaciju knjige, autor nagovještava da su njegovi problemski interesi širi od (profesijom) sužene vizure filološkog pogleda "u nacionalnu književnost". Otvarajući se prema problematici suvremenosti kao svojevrsnog "skliskog" fenomena, njegov tekst uspostavlja paraboličnu, pa čak i *žičekovski* paralaktičku, vezu između šegrta Hlapića ("mudar kao knjiga, a dobar kao sunce") i koncepta svojevrsnog intelektualnog i etički aktivnog (nevoljenog) "pastorčeta" suvremenog društva, odnosno suvremenog (poželjnog?) intelektualca. Pritom konkretni povijesni uvid(i) u djelovanje (performativne prakse) tog "pastorčeta" zapravo predstavlja(ju) povijest onoga što se kod Brajovića označava pedagoškom fikcijom (i njoj srodnim *modusima*). Tu je riječ o narativnim (fikcijskim) procedurama kojima se "gradi", održava i (pro)izvodi hrvatski intelektualni prostor i njegov raspored u vremenskom slijedu tijekom razdoblja od stoljeća i pol. Istovremeno, njime se omeđuju mogućnosti, ideje i okviri "mišljenja" (i "izvođenja svijeta") unutar izvana nametnutih zadanosti hegemonijskih odnosa 19. i 20. stoljeća, lokalnih i onih šire upisanih.

Na to navodi i uspostavljanje komparativnog odnosa između suvremene varijante pobune tog knjiškog "pastorka" hrvatske intelektualne (ali u marginalnim sredinama gotovo uvijek pedagoški zadane) "razlike" i šire, europski zamišljene tradicije individualizma koja je u "vertikalnom prostoru" Sloterdijkove

ideje hijerarhije dodijeljeni joj prostor slobode shvatila previše doslovno. Brajović u svojoj monografiji polazi od činjenice da paralelno postoji kontinuitet individualističke paradigme i prostora "pedagoške uslojenosti" koji omogućava naciji da se u tom prostoru artikulira i, koliko je moguće, liberalizira. Tako ova (pri)povijest o hrvatskom romanu tijekom proteklih stotinu i sedamdeset godina ne započinje onako kako je to karakteristično za većinu književnopovijesnih pregleda, kratkim uvidom u problematiku i terminologiju. Umjesto toga u uvodu knjige Brajović problematizira "borbu" za slobodno (odnosno besplatno) obrazovanje na hrvatskim sveučilištima koja je (uspješno?) izvedena, odnosno izvođena, kao svojevrsni performans (performativ?), tijekom 2009. godine. Uspoređujući "pravo" na besplatno obrazovanje sa sudbinom sveučilišta kao prostora kritičkog mišljenja i uspostavljene oaze razlike u odnosu na vertikalnu ponovljivost funkcije pedagoške intervencije, autor nas, umjesto u popis građe, uvodi u dijakroniju humanističke pedagogije lokalizirajući je u prostor hrvatskog (književnog) izričaja takozvanog novijeg razdoblja nacionalne književnosti. Ono je, podsjećam, "posloženo" od predmodernog, modernog i postmodernog modaliteta, odnosno načina uvida (u tekst i njegov svijet). Naravno, ta se metodološka nomenklatura (podjela) i inzistiranje na modusnom pristupu uzimaju samo uvjetno, ideološki i genealoški, jer autor promatra prozni *bildungs* korpus i njegovu pedagošku impostaciju (više negoli ulogu) prvenstveno u romanima, ali ne i modalitetima odjeka čitave kulturne produkcije u ideologijskom prepletu pridruženog im hegemonijskog poretka. Upravo se zato prostor obuhvaćene građe (materijala) kreće u rasponu koji zadaje književno-

povijesno usmjeren filološki pristup: od *Požeskog đaka* Miroslava Kraljevića preko Šenoa, Kovačića, Krleža, Marinkovića, Šegedina, Šoljana sve do suvremene hrvatske književne produkcije (odnosno autora kao što su Zoran Ferić, Miljenko Jergović, Julijana Matanović, Roman Simić, Kristijan Novak ili Maša Kolanović). Iz toga je razvidno da je možda prvi put u sustavnom slijedu u jednoj knjizi kritički (iz određenog ugla promatranja) predstavljena građa od prvog hrvatskog ranomodernog (romantičkog ili prosvjetiteljskog?) proznog romana sve do suvremenih proznih uradaka Olje Savičević Ivančević ili Damira Karakaša, da navedem samo neke primjere. Zaključna je godina interpretiranih (prezentiranih ili možda bolje: kontekstualno problematiziranih) romana 2017, što je za knjigu književnog povjesničara samo po sebi vrlo zanimljiv podatak.

118

Pri pisanju povijesti književnosti, odnosno dijakronijski položenom opisanju nekih njezinih (prostornih i ideološki zasićenih) "fenomena" gotovo se uvijek nameću dva polazišna problema. Prvi se odnosi na način na koji će se tretirati genealoški element(i), odnosno hoće li se "pripovijesti o povijesti" pristupiti iz pozicije opisa "razvoja" i povijesno-diskurzivnih aproprijacija žanra (kao na primjer u Brešičevoj knjizi *Hrvatska književnost 19. stoljeća*) ili će se problemu pristupiti s (hipo)tezom o tome na kojim se osnovama kroz sliku kulturalne i književne dijakronijske položenosti gradi narativ (pri)povijesnog koje, samim procesom opisanja, zadobiva konture (odnosno privid) urednosti. Drugi je problem vezan uz fenomen ideološke uvjetovanosti i odnosi se na položaj istraživača i uvjetovanost njegove hegemonijsko-diskurzivne zadanosti. O tome je bilo riječi u prvim rečenicama ovog prikaza. O nekim problemima tog

aspekta promatranja građe te njezina interpretiranja i usustavljanja govorit će se na kraju ovog prikaza.

Da bi izgradio/izabrao korpus kojim će se baviti, Brajović već u uvodu ističe tematsku (ideološki i/ili genealoški uvjetovanu?) potrebu za razlikovanjem između dominirajuće povijesno-kolektivnih i intelektualističko-individualističkih tekstova. I dok prvi uvjetuju modalitete romantičarski intoniranog građenja nacionalnog narativa, potonjima on pripisuje tradicionalno promatran "izgrađujući", odnosno "oblikotvorni" karakter. To čini povezujući liberalni element (nacionalne) tradicije s pedagoškim. Peter Sloterdijk u svojoj raspravi o modalitetima kojima dominirajuće silnice kulturalne politike "dresurom" prenose vlastiti obrazac (sustav) znakovne vrijednosti na iduću generaciju kolektivnog ideološko-pedagoški izgrađenog, pro-izvedenog "subjekta" upravo pedagoški aspekt navodi kao ključan za kolektivni opis u zajedništvo koncepta Nas. Njegovo je izvorište, kaže taj suvremeni njemački filozof i teoretičar kulture, u činjenici da je monolitnost kulturalne zadanosti osigurala prevlast nad mogućim podrivanjima iz kontrakulturalnih tabora. Tako se pluralizacija monopedagoškog "nasilja" proizvodi u situaciji kad je ideja *reproduktivnosti* osigurala stabilnost vlastitih didaktičkih taktika kao obavezujućih. U tom se kontekstu odvijaju dvije borbe: jedna za pravo na pedagošku komponentu kulturalnog naslijeđa kao "opće dobro", a druga za pravo na razliku. Ali to je već problematika kojom se bavi Jameson. Upravo pozivajući se na tog teoretičara, Brajović inzistira na prvom elementu (liberalno otvarajućem), s obzirom na to da je kroz tradiciju lokalne paradigme i ona postavljena kao upitna, odnosno istovremeno naturaliziranim čitanjima

lako prilagodljiva, ali i upisana u različite modele otpora hegemonijskim okvirima.

Tako se, u vještom razrješavanju suvremenih humanističkih dilema potaknutih studentskim "blokadama" 2010-ih na dvama hrvatskim sveučilištima, kroz ovu monografiju povijest naslovne problematike počinje promatrati kroz tradiciju liberalno-gradanskog odvojka promišljanja *razlike* i njegovih etičkih normi u nastajanju (i neprekidnim transformacijama). Naravno, jedino mjesto gdje se suvremenom interpretatoru kulturalne povijesti one ukazuju u punoj svojoj složenosti, pregledno i otvoreno jest upravo književnost. U tom kontekstu autor kaže: "Budući da je osoben vid kulturne (auto)artikulacije koji objedinjuje različite mogućnosti i znanja, književnost se pri tome pojavljuje kao pravi rezervoar beletristički intoniranih naracija koje tvore povեսno protežan lik ovog magistralnog koncepta (*misli se na simbolički kapital*, op. a.), i to počev od radanja liberalno-demokratskog društva pa sve do predvorja današnjeg 'društva znanja' koje slovi kao optimalno civilizacijsko određenje" (str. 15). Riječ je o vremenskom tijeku, potvrđuje Brajović pozivajući se na Šicela, koji se "imenuje kao razdoblje novije hrvatske književnosti". Tako je, smatra autor *Pedagoške fikcije*, upravo navedeni period (novije hrvatske književnosti: od *Požeskog đaka* do knjiga poput *Ciganin*, *ali najljepši* ili *Sloboština Barbie*) onaj u kojem je nastao svojevrstni arhiv suvremenog simboličnog (kulturnog) kapitala kao "hlapičevski predodređen za neprekidnu i krajnje neizvesnu pustolovinu traženja sopstvenog mesta pod čudljivim suncem novog doba" (str. 15). Toliko o "ideološkoj" uvjetovanosti ove (pri)povijesti o hrvatskoj intelektualnoj (pedagoškoj) povijesti.

Što se pak same forme i njezinih povijesno-fenomenološki uvjetovanih

aplikacija tiče, tu, naravno, stvari izgledaju istovremeno jednostavnije i kompleksnije. U uvodu se navodi kako govorimo o "rezervoaru beletristički intoniranih naracija" te se pritom prije svega misli na romane. Hrvatskim romanom devetnaestog i dvadesetog stoljeća vrlo su se pomno bavili prije svega Krešimir Nemeć (u nizu od tri knjige pod zajedničkim naslovom *Povijest hrvatskog romana*), Cvjetko Milanja studijom "metodološki osviještenog" procesa koji se zbiva u lokalnoj romanesknoj paradigmi dvadesetog stoljeća (u knjizi *Hrvatski roman 1945-1990*), Vinko Brešić koji u svojoj studiji o hrvatskoj književnosti devetnaestog stoljeća fenomenu fikcije pristupa iz perspektive genealogije žanra (*Hrvatska književnost 19. stoljeća*) i Krešimir Bagić u svojoj preglednoj studiji fokusiranoj na razdoblje između 1970. i 2010. godine (knjiga: *Uvod u suvremenu hrvatsku književnost*). Ali dok Brešić razdvaja novele i romane, Bagić u posebnom dijelu prikaza pojedinog "razdoblja" govori o prozi. Ovdje sam naveo samo one studije koje inzistiraju na pogledu u cjelinu i ne izdvajaju pojedine povijesno-teorijske probleme iz moguće uspostave pripovjedne forme koju nameće pregledno ispisivanje književne povijesti. Kako pak stvari stoje u Brajovićevoj studiji?

Već u prvom poglavlju autor jasno najavljuje da ne piše povijest hrvatskog romana posljednjih stotinu i pedeset godina i da se ne namjerava detaljnije baviti problematikom književnometodoloških "razvojnih potencijala" pripovijedanja i uokvirivanja iskazivanog uspostavom shematskih obrazaca unutar kojih će svrstati pojedine "odvojke" proznih mogućnosti. Umjesto toga on čini dvoje: hrvatski književno-diskurzivni korpus uokviruje europskom filozofskom i teorijskom mišlju te nakon toga, odlučujući se prvenstveno za bilježenje intelektu-

alnih povijesno-političkih "tragova" u književnoj povijesti, problemu *bildungs* proze prilazi kao materijalu iz kojeg će iščitavati koliko pozicioniranje pojedinca u naciji i svijetu toliko i nacionalnu ideologiju. Cijelu tu "avanturu" započinje iščitavajući razdoblje u kojem je hrvatski roman konsolidiran kao forma. To čini dajući nam uvid u širi kontekst, kako povijesni tako i onaj teorijski i fenomenološki uvjetovan. Čitajući devetnaesto stoljeće kao razdoblje nastanka nacija gdje upravo roman ponajviše doprinosi uspostavi imagama kulturne nacije, Brajović uspoređuje dijakronijsku liniju *začinjavaca* hrvatskog predmodernog romana (Kraljević i Šenoa) sa situacijom u postprosvjetiteljskoj Europi u kojoj prepletanje privatne i javne sfere uvjetuje verifikaciju romana kao građanskog oblika legitimizacije individualizma i njegova uklapanja u "razvoj" (civilizacije, nacije, mogućnosti pojedinca da se (ne) uklopi). Osim fenomenološki autor raspravlja teorijski osviješteno, upisujući probleme (auto)pedagogije (o "kontekstualiziranju sebe samog") u socijalni i nacionalni kontekst o kojem, na primjer, piše Šenoa u svom programskom tekstu "Naša književnost".

Zanimljiv je u tom kontekstu hipotetički koncept Šenoa kao svojevrsnog "estetski nastrojenog pedagoga" koji će kroz "analogijsku koncepciju" sublimirati kasnije Lukáćevo mišljenje o povijesnom romanu kao mogućnosti što se u specifičnoj situaciji ruba ostvaruje kao originalan preplet povijesno upisanog, pa tako, po Jamesonovu mišljenju, i u "političku službu stavljen(og)" (usp. Brajović 32) i pedagoški nominiranog. Ovo potonje, naglašava autor, odvija se u obliku analogije, a ne alegorije. U tom smislu Brajović prepoznaje i svojevrsnu konstantu takvog oblika figuriranja jezičnih privremenosti koja, više ili manje, u

pedagoškoj izvedbi kontinuiteta književnog iskazivanja "stanja stvari" postoji sve do suvremenih autora. Ta ideja "idejnog sinkretizma" koju Brajović prati od Šenoinih (povijesnih) romana, a koja se uglavnom odnosi na neke od glavnih likova, ne i na cijeli obrazac "stvaranja svijeta", opstoji kao svojevrsna ideja razlikovnog pedagoški intoniranog proznog iskaza (*bildungsromana*) u hrvatskoj književnosti u dijakronijskoj (razvojnoj?) liniji preko Kovačića i Nehajeva, Krleže i Marinkovića sve do suvremenih pisaca kojima Brajović završava svoju studiju (Olja Savičević, Vladimir Bulić i dr.).

Drugi dijakronijski utvrđen niz pitanja ove knjige problematizira individualnu razliku, svojevrsno izdvajanje iz hegemonijskog kruga zadanosti, a onda u tom smislu i otvaranje prema šire zamišljenoj, zapadnoj tradiciji prepletanja pedagoškog i liberalnog. Time se Brajović bavi u svim poglavljima, upisujući hrvatske (pedagoške i srodne) moduse akumulacije književnog iskustva/znanja u širi kontekst pripadanja. U tome je, čini mi se, posebna vrijednost njegove monografije za hrvatsku književnu historiografiju i komparativno proučavanje hrvatske književnosti.

Uz tako ukratko predočen opis "glavnih pitanja" kojima se knjiga Tihomira Brajovića bavi naglašavam da pojedina poglavlja predstavljaju zaokružene studije pojedinih pisaca (Krleža, na primjer) ili stožernih hrvatskih romana (*U registraturi*, na primjer). No isto tako pojedine cjeline predstavljaju minijaturne studije književnih razdoblja. Od njih su, po mom mišljenju, posebno uspjele dvije koje su u knjizi ukoričene kao posljednja dva poglavlja. To je peto poglavlje, koje se bavi problematikom intelektualca kao "nedovršenog građanina" u, kako to Brajović naziva, "Krležinom krugu", te posljednje poglavlje, koje pro-

pituje (dis)kontinuitet hrvatskog romana od socijalnog realizma (Barković, Dončević) preko egzistencijalističke proze Šegedinove i Novakove, *krugovaša* (i njihova "klapskog" duha) do suvremene književnosti i odnosa (post)moderne (i milenijske kulture) i *bildunga*, odnosno onoga što je od tako koherentno zamišljenog koncepta "ostalo" u dvadeset i prvom stoljeću.

Svakako, riječ je o monografiji koja je vrijedna pozornosti ne samo strukovnjaka (i stručnjaka) već i studenata književnosti i kulture te svih onih kulturnim temama sklonih čitatelja koji još uvijek rade na vlastitoj pedagoškoj komponenti suvremenog posthumanističkog, a sve više i posthumanog etičkog upisivanja u današnje hegemonijske okvire, nacionalne i šire zamišljene. Ili se tim

hegemonijama filološkim argumentima opiru. U tom je smislu upravo "pogled izvana" dopunska vrijednost koju ova knjiga nudi. Neovisnost perspektive istraživača o mogućim implikacijama lokalno verificirane ideološke uvrštenosti otvara autorskoj instanci mogućnost ne samo da neke probleme sagleda nešto drugačije od vernakularnog tijeka uspostave kanona već da također, makar i neizravno, doprinese razrješavanju nekih teško rješivih književnopovijesnih pitanja. Upravo u tom smislu vjerujem da će knjiga postati neizostavan priručnik na odsjecima kroatistike i južne slavistike te da će biti u popisima literature svih onih studenata koji će se ozbiljno baviti hrvatskom književnošću posljednjih dvaju stoljeća.

Boris Škvorc

ŠTO JE AUTOR U NOVIJOJ HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI?¹

Marina Protrka Štimec, *Politike autorstva. Kanon, zajednica i pamćenje u novijoj hrvatskoj književnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada – Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. 2019. 238 str.

¹ Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom "Književne revolucije" (IP-2018-01-7020) i Projektom razvoja karijera mladih istraživača – izobrazba novih doktora znanosti (DOK-09-2018).

Sudeći po burnoj dvadesetostoljetnoj književnoteorijskoj raspravi u čijem se središtu našao problem autorstva, kojoj su tempo i ton krajem 1960-ih odredili Roland Barthes i Michel Foucault, autor je dugo i opravdano zahtijevao istančanu književnoznanstvenu i čitateljsku pozornost, koja mu je u čitanjima raznorodnih provenijencija i namjera nerijetko bivala uskraćena. S knjigom *Politike autorstva. Kanon, zajednica i pamćenje u novijoj hrvatskoj književnosti* Marine Protrka Štimec, izvanredne profesorice na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, objavljenom 2019. godine u Biblioteci L Zavoda za znanost o književnosti, u domaćoj je književnoj znanosti, napose onim njezinim odvjetcima zaokupljenim